

İŞSİZLİK ARTIYOR, İŞGÜCÜNE KATILIM DÜŞÜYOR

Seyfettin Gürsel* ve Alper Dinçer*

Yönetici Özeti

Büyümenin son altı ayda durağanlaşması işgücü göstergelerine negatif yansıyor. Tarım dışı istihdam, yükseliş eğilimini yitirerek 2007'nin son çeyreğinde mutlak olarak geriledi. Tarım dışı işsizlik ise 2007'de ortalama 12.5% seviyesine ulaşmış bulunuyor. Tarım dışı işsizlikte gerçekleşebilecek daha dramatik bir yükselişi işgücüne katılım oranının gerilemesi frenliyor.

İşgücü piyasasındaki konjonktür kadınları işgücü piyasasının dışına itiyor. 2007 Mayıs'tan sonra kentte kadın işgücüne katılımı hızla azalırken ev işleri ile meşgul olan kadınların sayısı 10%'u aşkın artış göstererek 12 milyon 494 bine tırmandı. Kadınlar işgücü piyasasını terk edip evlerine kapanıyor.

Hız kesen büyüme işsizliği artırıyor

Ekonomik konjonktür ile istihdam-işsizlik arasındaki ilişkiyi yakından gözlemleyebilmek için GSYİH, istihdam, işsizlik ve işgücüne katılım rakamları mevsimsel dalgalanmalardan arındırıldı.¹ TÜİK istatistikleri mevsimsellikten arındırmadan yayınladığı için karşılaştırmalar sadece bir yıl önceki döneme kıyasla yapılabiliyor. Son bir yıldaki gelişmeleri böylelikle öğrenmiş oluyoruz ama bu bilgi bizi güncel eğilimler hakkında yeterince aydınlatmıyor. Bu nedenle istatistikleri mevsimsellikten arındırmak önemli. Ancak bu yolla bir miktar hatanın da işinin içine girdiğini unutmamak gerekir.

GSYİH serisi için TÜİK'in kısa süre önce yayınladığı 1998 bazlı rakamları kullandık. İşgücü piyasası istatistiklerini ise TÜİK'in Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre revize ettiği 2006(4)-2007(3) döneminin rakamlarından yararlanarak 2000 yılına kadar geriye götürdük (Bakınız Kutu 1).

* Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, BETAM Direktörü, seyfettin.gursel@bahcesehir.edu.tr

* Alper Dinçer, Araştırmacı, alper.dincer@bahcesehir.edu.tr

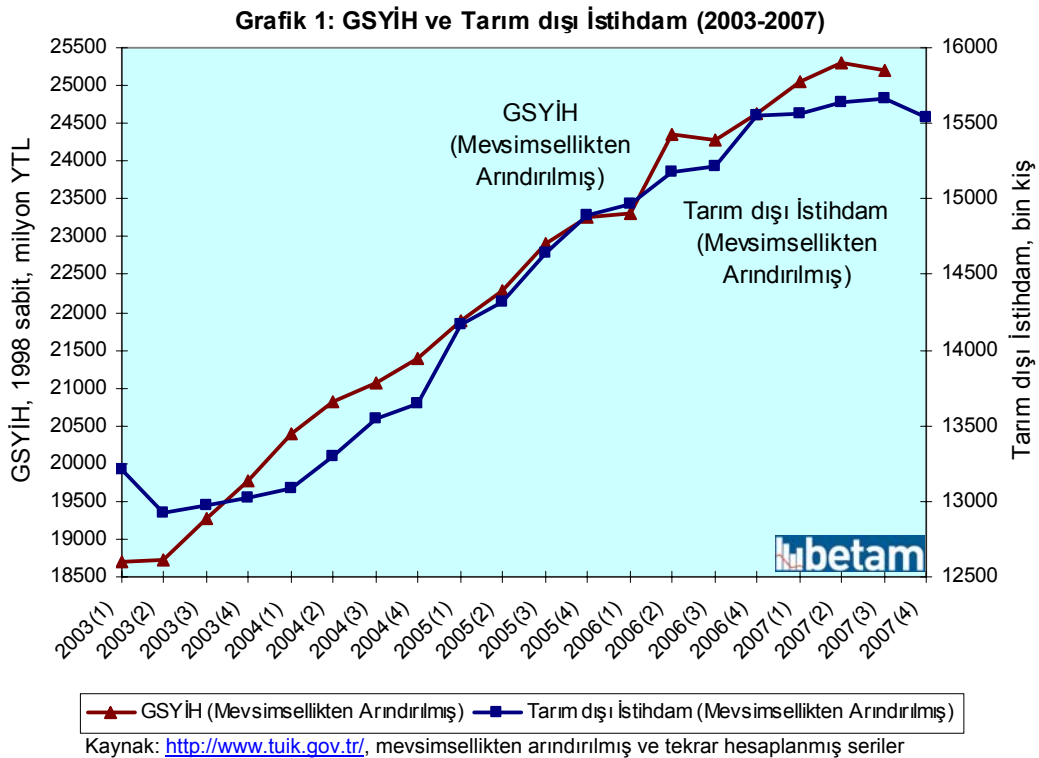
¹ GSYİH serisi 1998(1)-2007(3) döneminde, işgücü serileri de 2000(1)-2007(3) döneminde mevsimsellikten arındırıldı. Mevsimsel etkiden arındırma işlemi için TRAMO ve X-12 yöntemlerinden faydalandık. X-12 yöntemi TRAMO'ya göre ekonometrik anlamda daha tutarlı sonuçlara ulaşmamızı sağladığından araştırmada X-12 yönteminin sonuçlarını tercih ettik. Mevsimsellikten arındırma işleminde yazılım olarak DEMETRA'yı kullandık.

Üzerinde çalıştığımız veriler, 2007'nin 2. çeyreğinden itibaren hız kesen büyümenin istihdamı ve işsizliği olumsuz etkilediğini gösteriyor. Mevsimsellikten arındırılmış GSYİH verileri büyümenin ciddi bir yavaşlama içine girdiğini ortaya koyuyor. Büyüme 2003 sonrasında en durağan dönemini geçiriyor (Grafik 1).

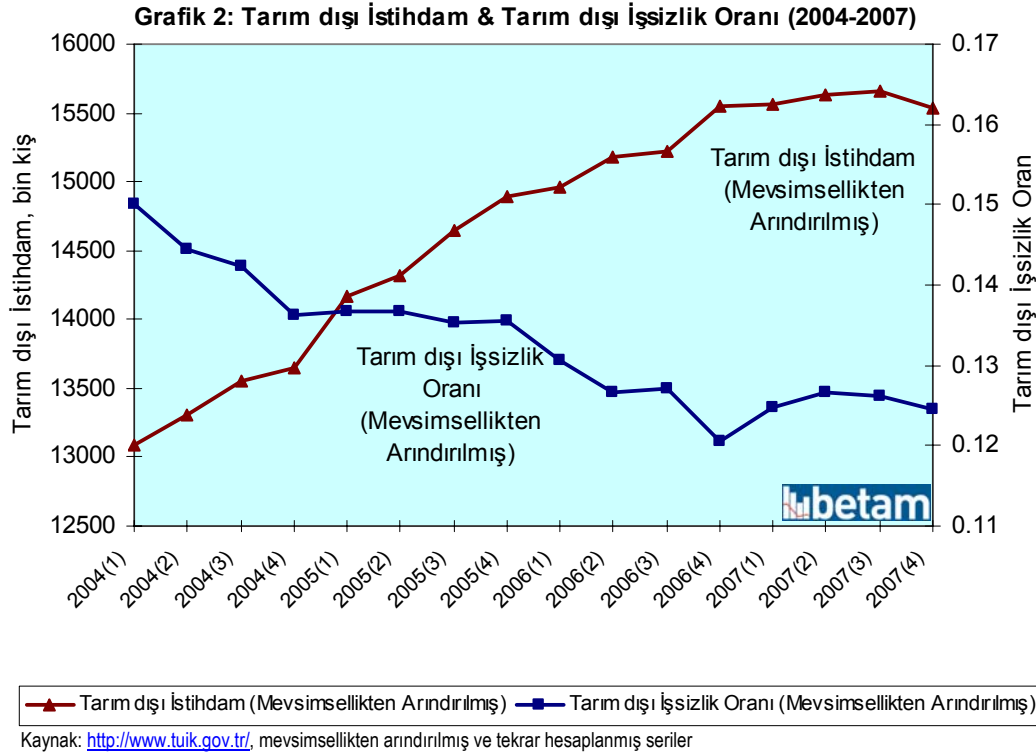
Kutu 1: Serilerin tekrar hesaplanması

TÜİK'in mevcut nüfus projeksiyonları ile Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) nüfus sonuçları arasında yaklaşık 3.7 milyon fark bulunmaktadır. TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarını sadece 2006 Kasım (4. çeyrek) – 2007 Kasım (4. çeyrek) dönemi verilerini yeni nüfus rakamlarına göre düzelterek açıklamıştır. Ayrıca TÜİK, ADNKS sonuçlarının işgücü göstergelerindeki oransal dağılım üzerinde herhangi bir değişikliğe neden olmadığını belirtmektedir. TÜİK'in internet sitesinde işgücü göstergeleri için 2006(4)-2007(3) döneminde biri yeni (ADNKS'ye uygun) diğeri ise eski (geçmiş nüfus projeksiyonlarına dayalı) olan iki seri yayınlanmaktadır. Yeni seriyi eski seriye böldüğümüzde 2006'nın son çeyreği için 0.9379 ve 2007'nin ilk üç çeyreği için sırası ile 0.9374, 0.9371 ve 0.9368 değerlerine ulaştık. Bu katsayılar ADNKS sonuçlarının işgücü göstergelerini ne ölçüde ıskontoya uğrattığını göstermektedir. Daha sonra 2006'nın 4. çeyreğini önceleyen tüm eski verileri kendilerine uygun düşen katsayı ile çarparak yeni seri ile uyumlu hale getirdik (EK-1 Veriler).

Yavaşlayan büyümenin etkileri işgücü piyasasına yansımaya başlamış bulunuyor. Tarım dışı istihdam mevsimsellikten arındırılmış seride 2007'nin ilk üç çeyreğinde sırası ile sadece 10 bin, 71 bin ve 26 binlik artışlar gösterirken 2003 Ağustos'tan sonra ilk defa 2007'nin 4. çeyreğinde mutlak biçimde gerileyerek 124 bin azalıyor (Grafik 1).

Tarım dışı sektörlerde yeterince istihdam yaratılamaması ve tarım sektöründe istihdamın çözülmeye devam etmesiyle beraber mevsimsellikten arındırılmış serilerde tarım dışı işsizlik oranının daha yüksek bir platoya oturduğu görülüyor. 2006'nın son çeyreğinde 12%'ye kadar gerileyen tarım dışı işsizlik oranının 2007 ortalaması 12.5%'e ulaşmış bulunuyor (Grafik 2).

Ancak bu durum işgücü piyasasındaki daha ciddi sorunları maskeliyor. 2006'nın son çeyreğine kadar ters yönlere hareket eden tarım dışı istihdam ve tarım dışı işsizlik oranı bu özelliğini 2007 ile beraber yitirmiş görünüyor. Tarım dışı iş gücü piyasasına her yıl 500 bin civarında net giriş potansiyelinin varlığı hesaba katıldığında, tarım dışı istihdamdaki duraksamanın tarım dışı işsizlik oranında büyük artışa neden olması gerekirdi. Böyle bir artışın gerçekleşmemesinin ardında işgücüne katılım oranında gözlemlenen istikrarlı gerileme yatıyor².

Kutu 2: İşgücü Göstergeleri Tanımları

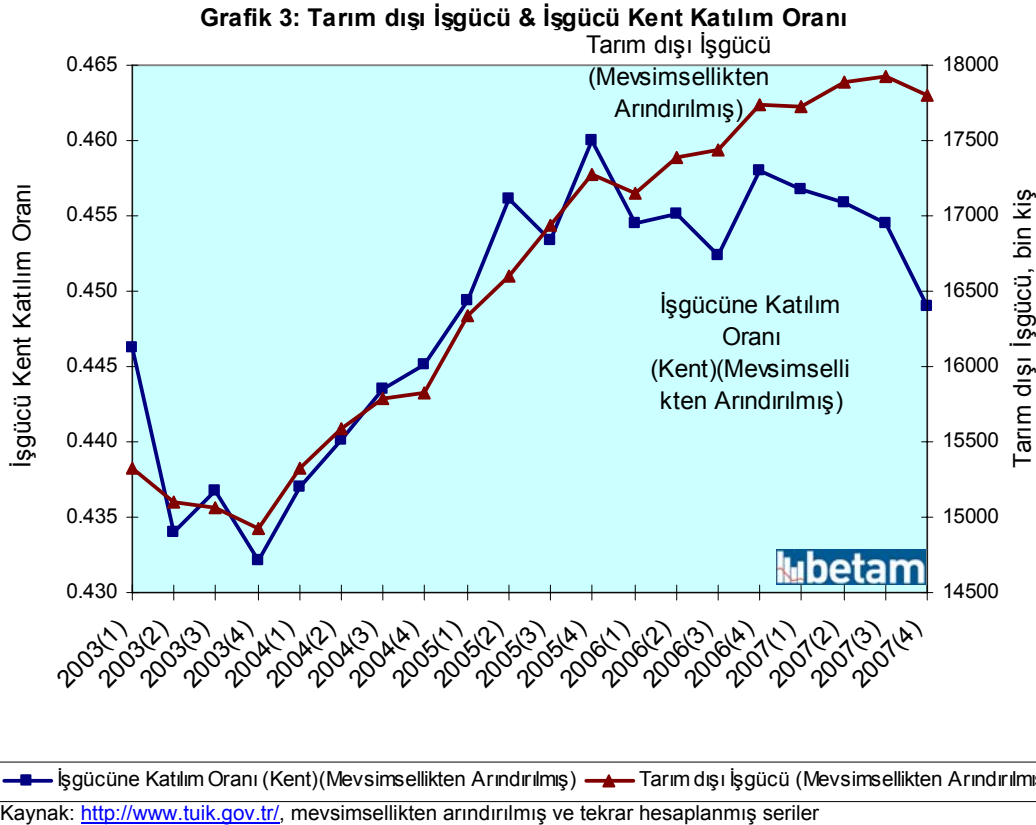
1. Çalışma Çağındaki Nüfus = 15+ Nüfus
2. İşgücüne Katılım Oranı = İşgücü / Çalışma Çağındaki Nüfus
3. İşgücü = İstihdam + İşsizler
4. İstihdam Oranı = İstihdam / Çalışma Çağındaki Nüfus
5. İşsizlik Oranı = İşsizler / İşgücü

² Tarım dışı çalışma çağındaki nüfus tanımlanamadığından tarım dışı işgücüne katılım oranı da tanımlı değildir. Bakınız "İşgücü göstergeleri tanımları" Kutu 2.

İşgücüne katılım düşüyor, kadınlar işgücü piyasasını terk ediyor

Mevsimsellikten arındırılmış kent işgücü katılım oranları 2006'nın son çeyreğinden itibaren istikrarlı olarak düşüyor. Buna paralel olarak mevsimsellikten arındırılmış tarım dışı işgücü de 2006 Kasım'dan bu yana dikkate değer bir artış göstermezken 2007'nin son çeyreğinde düşüş sergiliyor. 2000-2006 döneminde çeyrekten çeyreğe ortalama 139 bin civarında artış kaydeden tarım dışı işgücü artık düşüyor (Grafik 3)!

İşgücüne katılım oranının son dönemde şiddetli aşağı yönlü eğilimi iki önemli noktayı ön plana çıkarıyor. Tarım dışı işsizlik oranı, tarım dışı istihdam yerinde sayarken ve tarım dışı işgücü gerilerken 2007 Mayıs'ta tırmandığı 12.7% seviyesinden hafifçe aşağı kaymış bulunuyor. Ancak hesaplarımıza göre işgücü artışı 2007 öncesi temposunu 2007'de devam ettirebilseydi, tarım dışı işsizlik 13.9%'a yükselmiş olacaktı³. Bu gelişmelerin doğal sonucu olarak mevcut durumda iş aramayıp çalışmaya hazır olanları da kapsayan geniş tanımlı işsizlik hızla tırmanmaya devam ediyor. İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar 2007 Temmuz'dan beri istikrarlı artış göstererek Aralık'ta 1 milyon 750 bin kişiye ulaşmış bulunuyor. Böylece 4 milyon 186 bin kişi geniş tanımlı işsizler kategorisinde yer alıyor.

Kentte işgücüne katılım cinsiyet ayırımında incelendiğinde özellikle kadınların işgücü piyasasından silinmesinin göstergelerindeki bozulmaları yoğun biçimde etkilediği göze çarıyor. Mevsimsellikten arındırılmış serilerde 2007'nin ikinci yarısında kentte işgücüne katılım oranı erkeklerde 0,4 puan gerilerken, kadın katılım oranında gerileme 1,1 puana ulaşıyor (Grafik 4).

³ Mevsimsellikten arındırılmış serilerde 2000-2006 döneminde tarım dışı işgücünün ortalama çeyreklik artış hızı 0.9%'dur. 2007'de ise bu oran 0.1%'e gerilemiştir. Tarım dışı işgücünü 2007'de her çeyrekte 0.9% oranında arttırarak bulduğumuz değeri tarım dışı işsizlere bölerek 13.9%'luk tarım dışı işsizlik oranına ulaştık.

Kentte kadın işgücü göstergelerine odaklandığımızda Mayıs-Aralık 2007 döneminde ev işleri ile meşgul olduğu için işgücüne katılmayanların 10.4% oranında arttığı ve 1 milyon 175 bin kişilik muazzam bir sıçrama yaptığı fark ediliyor (<http://www.tuik.gov.tr/>). Böylece 2007 Mayıs sonrası tarım dışı işsizlikte gerçekleşen sınırlı azalmanın önemli bir nedeninin azalan istihdam olanaklarına paralel olarak kadınların işgücü piyasasını terk etmeleri olduğu anlaşılıyor.

EK-1 Veriler

Dönem	GSYİH (1998 sabit, milyon YTL)	İşgücüne Oranı (Kent)	Katılım	İşgücüne Katılım Oranı (Kent, Kadın)	İşgücüne Katılım Oranı (Kent, Erkek)	Tarım dışı İstihdam	Tarım dışı İşsizlik Oranı	Tarım dışı İşgücü	İstihdam (Kent, Erkek)	İstihdam (Kent, Kadın)	Ev İşleriyle Meşgul	İş Bulma Ümidi Olmayanlar
2000(1)	22979	0.433		0.172	0.698	12198	0.117	13814	7991	1865	7683	91
2000(2)	28195	0.455		0.187	0.721	13157	0.087	14413	8582	2071	7446	56
2000(3)	38046	0.455		0.181	0.726	13003	0.082	14171	8823	2038	7793	82
2000(4)	29569	0.436		0.160	0.712	13039	0.091	14340	8710	1853	8311	81
2001(1)	22751	0.432		0.160	0.706	12444	0.119	14125	8456	1789	8397	69
2001(2)	25436	0.435		0.173	0.699	12408	0.107	13895	8414	1957	7849	78
2001(3)	35187	0.448		0.179	0.715	12666	0.124	14458	8556	1983	7960	43
2001(4)	26512	0.443		0.184	0.703	12818	0.145	14992	8320	2028	7949	34
2002(1)	23274	0.428		0.176	0.682	12357	0.157	14658	7943	1968	8071	63
2002(2)	27712	0.446		0.195	0.698	13133	0.134	15165	8329	2220	7889	32
2002(3)	38000	0.456		0.202	0.710	13231	0.142	15421	8525	2246	8014	21
2002(4)	29627	0.447		0.195	0.699	13168	0.151	15510	8391	2152	8002	25
2003(1)	25156	0.438		0.192	0.686	12753	0.160	15183	8189	2135	7998	52
2003(2)	28799	0.435		0.184	0.684	13087	0.130	15042	8457	2119	8189	14
2003(3)	40086	0.445		0.189	0.700	13136	0.132	15133	8675	2150	8354	18
2003(4)	31444	0.431		0.179	0.685	13142	0.127	15054	8600	2150	8382	28
2004(1)	28131	0.429		0.171	0.689	12646	0.167	15181	8344	1984	8318	222
2004(2)	32936	0.441		0.178	0.705	13464	0.133	15530	8872	2162	8528	148
2004(3)	42196	0.452		0.188	0.717	13726	0.135	15868	9129	2226	8806	144
2004(4)	33430	0.444		0.179	0.710	13758	0.138	15961	9088	2133	8918	171
2005(1)	29983	0.441		0.179	0.702	13694	0.154	16186	8972	2138	8422	298
2005(2)	34748	0.457		0.194	0.717	14483	0.125	16552	9472	2408	8342	278
2005(3)	45451	0.462		0.196	0.727	14846	0.128	17026	9673	2404	8545	245
2005(4)	36599	0.459		0.199	0.717	15014	0.137	17397	9534	2485	8256	284
2006(1)	31979	0.446		0.191	0.699	14471	0.148	16984	9270	2385	8121	398
2006(2)	37615	0.456		0.200	0.707	15342	0.115	17336	9766	2614	8180	310
2006(3)	47625	0.461		0.202	0.718	15429	0.120	17533	9959	2542	8443	334
2006(4)	38514	0.457		0.204	0.707	15675	0.122	17853	9896	2630	8210	325
2007(1)	34168	0.448		0.200	0.696	15056	0.142	17547	9569	2617	7854	365
2007(2)	39172	0.457		0.208	0.705	15800	0.115	17854	9972	2789	7616	328
2007(3)	48329	0.463		0.204	0.720	15885	0.119	18031	10254	2646	7933	315
2007(4)		0.448		0.194	0.703	15656	0.126	17913	9954	2584	8195	329

* EK-1'de bulunan tüm işgücü göstergeleri ADNKS sonuçları ve mevcut nüfus projeksiyonuna göre hazırlanmış serileri karşılaştırmamız sonucunda ulaştığımız katsayıları ile türettiğimiz serilerdir. Daha sonra bu seriler üzerinde mevsimsel arındırma uygulanmış ve EK-2'deki veriler elde edilmiştir.

EK-2 Mevsimsellikten Arındırılmış Veriler

Dönem	GSYİH (1998 sabit, milyon YTL)(Mevsimsellikten Arındırılmış)	İşgücüne Oranı (Kent)(Mevsimsellikten Arındırılmış)	Katılım Oranı (Kent, Kadın)(Mevsimsellikten Arındırılmış)	İşgücüne Katılım Oranı (Kent, Erkek)(Mevsimsellikten Arındırılmış)	Tarım dışı İstihdam (Mevsimsellikten Arındırılmış)	Tarım dışı İşsizlik Oranı (Mevsimsellikten Arındırılmış)	Tarım dışı İşgücü (Mevsimsellikten Arındırılmış)	İstihd Erkek Arınd
2000(1)	28662	0.442	0.179	0.712	12651	0.101	13984	8285
2000(2)	29868	0.454	0.183	0.721	12974	0.098	14474	8510
2000(3)	30107	0.446	0.175	0.714	12847	0.090	14100	8614
2000(4)	30170	0.438	0.162	0.710	12917	0.089	14187	8686
2001(1)	28391	0.440	0.167	0.720	12902	0.103	14287	8767
2001(2)	27155	0.434	0.170	0.699	12240	0.118	13957	8343
2001(3)	27139	0.439	0.173	0.704	12511	0.131	14388	8355
2001(4)	27281	0.444	0.186	0.701	12702	0.143	14848	8297
2002(1)	28848	0.436	0.183	0.695	12803	0.141	14806	8231
2002(2)	29407	0.445	0.192	0.698	12961	0.145	15228	8259
2002(3)	29888	0.447	0.196	0.699	13070	0.149	15353	8328
2002(4)	30551	0.448	0.197	0.698	13049	0.149	15369	8368
2003(1)	30685	0.446	0.198	0.699	13207	0.143	15329	8484
2003(2)	30430	0.434	0.182	0.684	12921	0.141	15102	8388
2003(3)	31904	0.437	0.184	0.689	12973	0.139	15063	8476
2003(4)	32535	0.432	0.180	0.684	13027	0.125	14920	8576
2004(1)	33683	0.437	0.177	0.701	13088	0.150	15328	8639
2004(2)	34409	0.440	0.176	0.705	13303	0.145	15586	8802
2004(3)	34030	0.444	0.183	0.705	13549	0.142	15792	8921
2004(4)	34583	0.445	0.180	0.709	13642	0.136	15831	9064
2005(1)	35602	0.449	0.185	0.714	14167	0.137	16344	9285
2005(2)	36116	0.456	0.192	0.718	14319	0.137	16605	9400
2005(3)	37265	0.453	0.192	0.715	14646	0.135	16938	9455
2005(4)	37791	0.460	0.200	0.716	14894	0.135	17275	9509
2006(1)	37681	0.455	0.197	0.711	14963	0.131	17148	9587
2006(2)	38866	0.455	0.197	0.708	15177	0.127	17383	9694
2006(3)	39465	0.452	0.198	0.706	15214	0.127	17436	9737
2006(4)	39705	0.458	0.204	0.706	15553	0.121	17737	9870
2007(1)	39925	0.457	0.206	0.708	15564	0.125	17723	9892
2007(2)	40366	0.456	0.205	0.706	15635	0.127	17890	9898
2007(3)	40184	0.455	0.200	0.708	15661	0.126	17930	10021
2007(4)		0.449	0.194	0.702	15537	0.125	17799	9929

* Serileri mevsimsellikten arındırmak için X-12 ve TRAMO yöntemlerinden faydalandık. İş Bulma Ümidi Olmayanlar dışında tüm seriler için X-12 daha iyi sonuçlara ulaşmamızı sağladı. İş Bulma Ümidi Olmayanlar için ise mevsimsellikten arındırma yöntemi olarak TRAMO'yu kullandık. Bu işlemler için Avrupa Birliği Merkez Bankası'nın geliştirilmesine katkıda bulunduğu DEMETRA adlı yazılımın en güncel sürümünden yardım aldık.